

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitvlaria Regvm Francorvm

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

XXVII. Epistola Episcoporum ad Ludovicum Regem Germaniae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-22974

lium vestrorum saluationem cum debito & honore & vigore tenere & gubernare possitis. & pro illo homine non me inde retraham, quantum Deus mihi intellectum & possibilitatem donaverit.

SACRAMENTVM REGIS.

Et ego, quantum sciero & rationabiliter potuero, Domino adiuuante, unumquemque vestrum secundum suum ordinem & personam honorabo & salvabo, & honoratum ac salvatum absque ullo dolo ac damnatione vel deceptione conservabo, & unicuique competentem legem & iustitiam conservabo. Et qui illam necesse habuerit, & rationabiliter petierit, rationabilem misericordiam exhibebo, sicut fidelis Rex suos fideles per rectum honorare & salvare & unicuique competentem

legem & iustitiam in unoquoque ordine conservare & indigentibus & rationabiliter petentibus rationabilem misericordiam debet impendere. Et pro nullo homine ab hoc, quantum dimittit humana fragilitas, per studium aut malivolentiam vel alicujus indebitum hortamentum devio, quantum mihi Deus intellectum & possibilitatem donaverit. Et si per fragilitatem contra hoc mihi subreptum fuerit, cum hoc recognovero, voluntarie illud emendare curabo.

Hincmarus Archiepiscopus, Immo Episcopus, Yrminfridus Episcopus, Hincmarus Episcopus, Hilduinus Abba.

Hungarius, Engilramnus, Isēmbardus, Odo, Osbertus, Ratbodus, Hunfridus, Odalricus, Rhodulfus, Engilchalcus, Herluinus, Hitto.

TITVLVS XXVII.

Epistola Episcoporum ad Ludovicum regem.

HÆC QUÆ SEQUVNTVR CAPITVLA MISERVNT Episcopi provinciarum Remensis & Rotomagensis à Carisiaco palatio, quò convenerant, per VVenilonem Rotomagensē Archiepiscopum & Erchanraum Catalaunensē Episcopum Hludovico Regi in Attiniaco palatio consistenti anno incarnationis dominicæ DCCCLVIII. in mense Novembrio.

DOMNO HLVDVVICO REGI GLORIOSO,
Episcopi Remorum diocesios atque Rotomagensis, qui adesse potuimus.

CAP. I.

Litteras dominationis vestræ quique nostrum habuimus, quibus iussistis ut vobis VI. Kal. Decembr. Remis occurreremus, quatenus ibi nobiscum & cum ceteris fidelibus vestris de restauratione sanctæ Ecclesiæ & de statu ac salute populi Christiani tractaretis. Sed nos ad placitum illud occurrere non potuimus, & propter incommoditatem & brevitatem temporis, & propter inconvenientiam loci, & quod est lugubrius, propter confusionem tumultus exorti. Sed & divinis legibus, quas & vos observaturos cum vestris fratribus nobis denuntiastis, cautum esse dinoscitur, quia sicut nec Archiepiscopi sine Coepiscopis, ita nec

Tom. I.

Coepiscopi sine Archiepiscoporum consensu vel iussu, nisi quæ ad proprias pertinent parrochias, debent præsumere, & in tam angusto tempore Archiepiscoporum litteras non valuimus de conventu habere. Quapropter noverit vestra sublimitas quia mandatum vestrum nostra non contempsit humilitas, sed, sicut longè est ante nos dictum, qui jubet impossibile, facit se contemptibilem.

II.

Sed & tractatum de restauratione sanctæ Ecclesiæ & statu ac salute populi Christiani, quod nunc vos nobiscum habere velle dicitis, iustius & rationabilius illud haberi potuisset, si nostris, quin potius divinis consiliis & observationibus atque

G ij

obtestationibus superno respectu obtemperare voluisset: quia non nostra scripsimus, mandavimus, diximus, sed quæ dicente caritate, quæ Deus est, in litteris sacris invenimus, & quæ naturæ insita recognoscimus. Ceterum quæ contra illa quæ scripsimus, mandavimus, diximus, acta sunt vel aguntur, naturalis legis moribus & vitium etiam à minis sapientibus esse dinoscitur. Quæ de re prudens quicquæ respiciat, & sapiat quam granditer Deus offenditur quando in sic grandibus & apertis non ignoranter peccatur. Vnde

Psal. 54. scriptum est: *Descendant in infernum viventes, id est, labantur in peccatum scientes.* Quæ divina permissione merito mundi patientis, propter communia peccata nostra, pastorum scilicet & gregum, propter delicta Regis & regni, eveniunt, sicut scriptum est: *Immisiones per angelos malos, viam fecit Dominus semitæ iræ suæ.* Tamen, sicut veritas protestatur, non erit sine ultione vindictæ nec ipsa virga furoris Domini. Sic legimus, sic audivimus, sic vidimus, & pro certo sic citò videbimus: quoniam licet peccatores simus, sed poenitentes, & in divina clementia fortiter confidentes, ministerium sacrum operante Spiritu sancto suscepimus, sine quo sacra non ministramus, & nobis dictum à veritate veraciter scimus: *Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.*

III

Et licet dominatio vestra melius novit de quibus scriptis, mandatis, & dictis dicamus, tamen non ab re est si etiam & nos illa ad memoriam vestram reducamus. Primò quidem per Hildegariam venerabilem Episcopum scriptis & dictis, secundo per Æneam honorabilem Episcopum litteris & verbis, item per Æneam verbis, deinde per Hincmarum Remensem & Wenilonem Rotomagensem Archiepiscopos, iterum per eosdem, cum aliis quos ipsi vocastis, ea quæ saluti fuerunt congrua sufficienter audistis, quando sicut & antè petivimus, ut frater vester & omnes fideles illius ante vestram fideliumque vestrorum presentiam in rationes loco & tempore congruo venissemus, & quæ malè gesta forent, vestro consilio & auxilio cum Dei adjutorio fierent emendata. Pro quibus omnibus dictis non obaudientibus valde timemus quod dicitur: *Si sermonem meum servaverunt, & vestrum servabunt, & reliqua quæ Dominus comminatur. Et*

si illa non sunt exaudita, putari potest & nec ista, quæ vos dicitis apud nos velle querere & audire, exaudientur. Videtur quibusdam, ut sicut Dominus, quando quæsit ficus in ficulnea cui maledixit, cum non esset, teste evangelio, tempus ficorum, aliud voluerit significare; ita & in hoc citato & incongruo conventu, remota dominationis vestre sinceritate, de qua nihil contra puritatem volumus autumare, alia quædam possint intelligi. Et quia beatus Petrus omnem monet Episcopum ut paratus sit ad satisfactionem omni poscenti se rationem, quæ nunc videmus, pro tempore damus fideliter dominationi vestre consilia.

IV

Primò quidem in ipsa radice cordis adventum vestrum in hoc regnum inspicite, & coram oculis Domini, cui secundum Psalmistam cogitatio hominis confitetur, statera æquitatis ponderate. & quicquid hortatores & consiliarii ac laudatores vestri vobis dicant, ad cor redite; & quicquid ad accusationem & commendationem adventus vestri invenire & dicere poteritis, vestram conscientiam interrogate; & si talia sustinere vultis, qualia facitis, judicate. Et illam horam quam certi estis quia nullo modo poteritis effugere, quando anima vestra de corpore exierit, ante mentis oculos ponite, quando totum mundum & omnem potestatem & omnes divitias & ipsum corpus derelinquet, & sine adjutorio uxoris ac filiorum, & sine solatio & comitatu drudorum atque vassorum nuda & desolata exibat, & quicquid cogitavit & ordinare disposuit infectum dimittet, sicut dicit Scriptura: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* & videbit omnia peccata sua & sentiet, videns diabolos se constringentes & coartantes, & quicquid contra caritatem & fidem debitam cogitavit, parabolavit, & fecit in isto seculo, & per dignos poenitentiae fructus non emendavit, ante oculos semper habebit, & effugere volet, & non valebit. Nam certum est quia ad omnes homines, quando egrediuntur de corpore, veniunt diaboli, & ad justos, & ad peccatores, sed & ad ipsum Christum venit, in quo suum nihil invenit, sicut scriptum est: *Veni princeps hujus mundi, & in me non habet quicquam.* Et crede nobis veraciter, Rex utinam semper bone & Christiane, nec longè est, sed satis & plus quam speratur propè tibi est illa hora. Propterea non

*Psal. 54.**Psal. 77.**Matth. 10.**Matth. 23.**1. Pet. 3.**Psal. 75.**Psal. 145.**Joan. 14.**Hab. 10.*

te seducant ista quæ vides. In tempore quippe patris vestri vidimus per aliquos incepta & facta quæ in tempore isto, per istos qui ista conficiunt, videmus fieri, & per alios videbuntur compleri. Et quando tibi adveniet hora exitus tui, sicut rident nunc, quando per te obtinent quæ volunt in hora voluntatis suæ, sic ridebunt & in hora exitus tui, & quaerent quomodo per alium teneant quæ per te obtinuerunt. Quod & fieri potest ut quidam etiam quaerant in tempore tuo. Sed & illi, nisi dignam penitentiam egerint, miserabiliter ad illam horam venient exitus sui, sicut venerunt & illi qui defecerunt à patre tuo cum fratre tuo. Nam ut illi ordinantes seditiones in paternam reverentiam; sic & isti vos excitantes in fraternam dilectionem, nomen pacis & statum Ecclesiæ & salutem ac unitatem populi obtendere studuerunt; & latebat sub melle venenum. Et completum est in illis, completurque in istis, Psalmistæ dictum: *Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.* & reliqua quæ sequuntur. Et receperunt illi in seculo isto quæ nota sunt, & receperunt in seculo altero quæ in iudicio plenius cognoscuntur. Quorum isti in tuentes exitum, timere debuerant actionem: & facient, si illos respexerit Dominus, qui respicit humiles, & custodit parvulos. Et sic pestilente flagellato, ut scriptum est, *sapientior eris parvulus.* & sapient quia non repellet Dominus plebem suam, nec obliviscetur in finem. Quoniam propter miseriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. Alio qui sicut tunc dixit illis, ita & nunc dicit Dominus istis: *Tacui, numquid semper tacebo? quasi parturiens clamabo.* Nondum venit hora mea, sed nunc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis, quia venient dies in te. Roga tibi quæsumus in tali loco ubi bene possis intendere homeliam sancti Gregorij legere in lectione evangelij: *Videns Iesus civitatem, flevis super illam.* Precamur vos, Domine, ut & diem ante mentis oculos habeatis quando cum omnibus hominibus anima vestra proprium corpus recipiet, & venietis ante faciem æterni iudicis in conspectu omnium angelorum & hominum, in qua die, sicut dicit sanctus Paulus, iudicabit Dominus unumquemque, non per alienum testimonium, sed occulta uniuscujusque per

cogitationes accusantes, aut etiam defendentes, quando recipiet unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. Et non despicientur tunc nostra verba quæ scripsimus ab eis qui nunc illa contemnunt; quando sine dubio replicata erunt in testimonium in ipso tremendo iudicio, & nullas illorum te tunc adjuvabit, qui nec seipsum adjuvare sufficiet, quando ibunt qui talia agunt quæ illa audimus & sentimus atque dolemus, si in talibus perseveraverint, in ignem æternum, & iusti, qui iniusta patiuntur, in vitam æternam.

V.

Quia tanta & talia crudelia & abominanda fieri per parrochias quas pertransitis audivimus, & quædam sentimus, quædam sentire timemus, & illis qui senserunt & sentiunt condolemus, quæ calamitatem & miseriam quam à paganis patimur superant, quoniam à Christianis in Christianos, à parentibus in parentes, à Rege Christiano in Regem Christianum, à fratre in fratrem, contra omnes leges divinas & humanas aguntur. Contra quos clamat Ecclesià à paganis afflictà: *Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.* Et nos omnes cunctique patientes, *sustinimus pacem, & non venit. Quæserimus bona, & ecce turbatio.* Propterea talia prohibete, compescite, & sedate: quoniam palatium vestrum debet esse sacrum, & non sacrilegum. Palatium enim Regis dicitur propter rationabiles homines inhabitantes, & non propter parietes insensibiles sive macerias. Et Rex à regendo dicitur, ut se sub Deo & bonos cum Deo puritate cordis, veritate oris, firmitate stabilitatis regat, & pravos à pravitate corripat & in rectitudinem dirigat. Et si quæ malè facta sunt emendare venistis, pejora quàm viderimus à Christianis in Christianos fieri ingerere non debetis. Et si pacem facere advenistis, pacem pacificè ab auctore pacis obtinere debetis. Et si discordiam effugare & caritatem redintegrare venistis, illam quam Christus per Paulum docuit monstrare debetis. Ait enim: *Caritas non est ambitiosa, non agit perperam, non querit quæ sua sunt, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati.* quæ est de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta; quæ operatur per dilectionem, & non per potestatem vel indebitam cupiditatem. sine qua caritate, sicut scriptum est, etiam si quis tradiderit cor-

usibus debent muniri. Quia verò Karolus Princeps, Pippini Regis pater, qui primus inter omnes Francorum Reges ac Principes res Ecclesiarum ab eis separavit atque divisit, pro hoc solo maximè est æternaliter perditus. Nam sanctus Eucherius Aurelianensium Episcopus, qui in monasterio S. Trudonis requiescit, in oratione positus ad alterum est seculum raptus, & inter cetera quæ Domino sibi ostendente conspexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab angelo ejus ductore responsum est quia sanctorum judicatione, qui in futuro judicio cum Domino judicabunt, quorumque res abstulit & divisit, ante illud judicium anima & corpore sempiternis pœnis est deputatus, & recipit simul cum suis peccatis pœnas propter peccata omnium qui res suas & facultates in honore & amore Domini ad sanctorum loca in luminaribus divini cultus & alimoniis fervorum Christi ac pauperum pro animarum suarum redemptione tradiderunt. Qui in se reversus sanctum Bonifacium & Fulradum Abbatem monasterij sancti Dionysij & summum Capellanum Regis Pippini ad se vocavit, eisque talia dicens in signum dedit ut ad sepulchrum illius irent, & si corpus ejus ibidem non reperissent, ea quæ dicebat, vera esse concederent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium, ubi corpus ipsius Karoli humatum fuerat, sepulchrumque illius aperientes, visus est subito exisse draco, & totum illud sepulchrum interiùs inventum est denigratum, ac si fuisset exustum. Nos autem illos vidimus qui usque ad nostram ætatem duraverunt, qui huic rei interfuerunt, & nobis viva voce veraciter sunt testati quæ audierunt atque viderunt. Quod cognoscens filius ejus Pippinus synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum sancto Bonifacio Legatus apostolicæ sedis Georgius nomine. Nam & synodum ipsam habemus, & quantumcunque de rebus ecclesiasticis, quas pater suus abstulerat, potuit, Ecclesiis reddere procuravit. Et quoniam omnes res Ecclesiis à quibus ablatae erant restituere, propter concertationem quam cum Waisario Aquitanorum Principe habebat, non prævaluit, precarias fieri ab Episcopis exinde petiit, & nonas ac decimas ad restaurationes rectorum, & de unaquaque casata duodecim denarios ad Ecclesias unde res erant beneficiatae, sicut in libro Capitulum

Regum habetur, dari constituit, usque dum ipsæ res ad Ecclesiam revenirent. Vnde & Dominus Karolus Imperator, adhuc in regio nomine constitutus, edictum fecit, ut neque ipse nec filij ejus neque successores hujusmodi rem agere adtentarent. quod manu propria firmavit, cujus plenitudinem habemus, & de quo capitulum excerptum in libro Capitulum ejus, quicumque librum illum habet, & legere voluerit, invenire valebit. Hanc etiam relationem & in scripturis habemus, & quidam nostrum etiam viva voce Dominum Hludovicum Imperatorem patrem vestrum referre audivimus. Sed & sacri canones Spiritu sancto dictati, eos qui facultates ecclesiasticas diripiunt, & res ecclesiasticas indebitè sibi usurpant, Judæ traditori Christi similes computant. Et sancti qui cum Deo in caelo regnant, & in terris miraculis coruscant, divino judicio tamquam necatores pauperum ab Ecclesiæ liminibus & à cœlesti regno secludunt. De quibus sacrilegis in prophetia Psalmi prædictum est, *Qui dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei, Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. Et sicut ignis qui comburit strivam, & sicut flamma comburens montes, ita persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos. Imple facies eorum ignominia.*

VIII.

Monasteria etiam religiosa atque præcipua Canonorum & monachorum atque sanctimonialium habitacula, quæ ab antiquo tempore parentes vestri sub religioso habitu constituerunt, & in eis rectores & rectorices fuerunt, & quando parentes vestri primatum regni tenuerunt, & etiam quando sanctus Remigius Francos ad fidem cooperante Domino convertit & cum Rege ipsorum baptizavit, & frater vester Dominus noster partim juventute, partim fragilitate, partim aliorum callida suggestionem, etiam & minarum necessitate, quia dicebant petitores, nisi eis illa loca sacra donaret, ab eo deficerent, & ipse aliquando per vos, sicut nunc paret, aliquando per fratrem vestrum regnum destitutus ab eis perderet, talibus, sicut scitis, personis commisit, debito privilegio restituente. Nam idem frater vester & divina inspiratione & sacerdotali redargutione, & etiam ab apostolica sede communitus, ex aliqua parte quæ perperè egit correxerat: quæ autem adhuc incorrecta erant, quomodo emendare posset, sape ge-

mebundus quarebat. Absit autem ut vos, qui pro restauratione sanctæ Ecclesiæ huc venistis, aut illa quæ ipse emendavit deteriores, & sicut ille offendit, & vos offendatis, aut quæ ipse necdum emendare potuit, inemendata sinatis: qui sæpe, sicut & nos testes sumus, fratres vestros de talibus monuistis, & in omni adnuntiatione quam communiter faciebatis, promptissime inde disputabatis; sicut & secus Teudonis villam, in loco qui Iudicium dicitur, capitula quæ habemus cum vestris fratribus acceptastis, & in chirographo apud Marfnam manu propria confirmastis. Contra quod si forte aliquis egit, non propterea vos immunes eritis, si illud quod teste Domino pepigistis & confirmastis observare, quod absit, non studueritis. Neminem quippe adjuvat quod aliena mala reprehendit, nisi & ipse illa caveat. quod demonstrat Paulus dicens: *Putas, o homo, quod tu evades iudicium Dei, qui eandem agis que iudicas.*

I X.

Rectores etiam monasteriorum, quibus monasteria committitis, firmiter & obnixè præcipite ut secundum ordinem & habitum ac sexum, quo inhabitantes constituti sunt, sollicitè & sollerter prævideant ut secundum debitum ordinem servi vel ancillæ Domini vivant, & necessaria stipendia in victu & vestitu & ceteris quibusque habeant, & domos ac servitores, prout competit, sicut religiosi & habitus & conversationis rectores, eis provideant. Susceptionem etiam hospitem & pauperum nullo modo neglegant. Quin & inconvenientes personæ, & res tales quæ religioni non congruunt, in monasteria non introducantur, non dicimus, quoniam religiosos rectores providentiam & curam debitam inde sumere debere non ignoramus.

X.

Hospitalia peregrinorum, sicut sunt Scottorum, & quæ tempore antecessorum vestrorum Regum constructa & constituta fuerunt, ut ad hoc ad quod deputata sunt teneantur, & à rectoribus Deum timentibus ordinentur, custodiantur, ne dissipentur, obtineat. Sed & rectoribus monasteriorum & xenodochiorum, id est, hospitalium, præcipite ut sicut canonica docet auctoritas, & Capitula avi & patris vestri præcipiunt, Episcopis propriis sint subiecti, & monasteria atque hospitalia sibi commissa ipsorum regant consilio:

quoniam Episcopi paternam sollicitudinem eis secundum ministerium illorum studebunt impendere. Et quia sæpe unicuique in omni ordine competentem legem & iustitiam unâ cum fratribus vestris frequenti adnuntiatione perdonastis, ecclesiastici & religiosi habitus viri ac feminae, atque peregrini & pauperes, in quibus specialiter Christus suscipitur, perdonationem vestram sibi sentiant semper adesse.

XI.

Et quia de statu & salute populi Christiani, sicut nobis scripistis, vultis quærere, primò à vobis ipsis incipite, qui alios debetis corrigere, sicut scriptum est: *Medice, cura te metipsum.* & munda debet manus à fordibus esse quæ alienas fordes curat detergere. Et quæ in aliis debetis corrigere, nemo in vobis iuste valeat reprehendere. Super quantos enim estis in regni culmine, tantorum moribus debetis servire, & sicut lucerna super candelabrum in domo posita bonitatis exempla monstrare: quia omnium oculi in vos debent intendere; quos si malo exemplo destruxeritis, qui per vos & à vobis in bonum debuerant adificari, sub tantis sine dubio in futuro seculo in pœnis vos necesse est torqueri. Propterea oportet ut qui Rex estis, & dominus appellamini, in illum semper suspensò corde suspiciatis à quo videlicet Rege Regum & domino dominorum nomen Regis & domini mutuat. Et sicut ille disponit orbem terre in æquitate, & ad hoc, sicut in libro Sapientia dicitur, constituit hominem ut ipse similiter faciat, imitami illum, si vultis regnare cum illo. quia qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare, qui dicit: *Esote & vos perfecti, sicut & pater vester celestis perfectus est.* Et si dixeritis, quomodo possum esse perfectus, cum alia scriptura dicat, *Si quis in verbo non offendit, ille perfectus est vir,* non cadit à perfectione qui non peccat malitiæ cupiditate. *Septies enim cadit iustus & resurgit: impij autem corruunt in malum.* & *Iustus cum ceciderit, non conlidetur, quia Dominus supponit manum suam.* Qualitercunque verò quis peccet, cupiditatis voluntate, aut fragilitatis necessitate, nemo illi melius prævalet indicare quam conscientia sua, quæ non potest latere oculos in spectoris sui. Propterea ita oportet vos vivere, iudicare, & agere etiam in occulto, quasi sitis semper in publico: quia sæpe talis vos verbo laudabit

dabit qui corde acriter reprehendet, saepe etiam illa quae vobis & in vobis laudaverit, apud alios de vobis reprehensibilia iudicabit. Sic autem, ut dicimus, adjuvante Domino vivere, & agere praevaleritis, si vos non stimula verit amor privatus, si non vos inflammaverit cupiditas gloriae, divitiarum, possessionum, & potentatus, si non plus credideritis alienae linguae quam propriae conscientiae, si vos non roserit tinea adulationis, si non vos usserit livor alienae felicitatis, si vos non vexaverit neglectus animae & amor carnis, si credideritis Regem Christum non pro se, id est, non pro sua necessitate mortuum, sed pro nobis, ut viveremus qui mortui eramus, & vos plus studeatis aliis vivere in salutis suae utilitatibus quam vobis ipsis in propriis voluntatibus, si scieritis vos esse mortuos, & vos credideritis de factis propriis rationem Domino reddituros, & quae dignè receptoris, sine fine vel immutatione aliqua habituros.

XII.

Domum vestram domesticam sic nutrite, regite, & disponite ut quando regni populus ad vos convenerit, in vobis & in domesticis vestris videant qualiter se atque domum, cum quanta humilitate atque castitate, quam sobriè, quam justè, quam piè nutrire, disponere debeant, & gubernare: quia, sicut quidam sapiens dixit, secundum mores domini erit familia custodita. Et ideo domus Regis schola dicitur, id est, disciplina; quia non tantum scholastici, id est, disciplinati & bene correcti sunt, sicut alij, sed potius ipsa schola, quae interpretatur disciplina, id est, correctio, dicitur, quae alios habitu, incessu, verbo, & actu, atque totius vanitatis continentia corrigat. Et vos, sicut paxillus non bene infixus, nisi in Domino virtutum innixi fortiter fueritis, & vos cadetis, & qui in vobis pendent labentur. Quapropter, sicut dominus sub potestate constitutos ex tentatorum occasione docuit reddere quae sunt Caesaris Caesari & quae sunt Dei Deo, ita & vos, qui sub Deo estis & super homines estis, reddite quae sunt Dei Deo, & sicut Caesar aequus, quae subditorum sunt, subditis reddite. Reddite Deo puram & immaculatam fidem & sincerissimum cultum in sacerdotibus, in Ecclesiarum privilegiis, in sacris locis, in ecclesiasticis & religiosiis viris ac feminis, in defensione Ecclesiae & Christianitatis, in aequitate & iustitia populi

Tom. II.

Christiani, in sublevatione & tranquillitate & consolatione omnium indigentium, sicut praemisimus. Reddite illi quotidianum pensum in quotidiana oratione, in justis & assiduis elemosynis. Offerre illi devotionem vestram in sacris oblationibus & lacrymis secundum magnitudinem ac multitudinem quotidianorum peccatorum profusus. Reddite subditis iudicium cum misericordia, iustitiam cum aequitate. Studete exaltare humiles & Deum timentes, & debellare atque humiliare superbos. Studete à bonis plus diligere quam timeri. Curate ut mali, si non propter Deum, vel propter timorem vestrum malum agere metuant. Non plus apud vos lingua dolosa, manus plena, obsequium indebitum valeat quam veritas, aequitas, & sinceritas. scientes scriptum: *Qui excavit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitabit.* unde consequenter intelligi debet, & non aliud. Munus enim est à lingua, favor; munus à manu, donatio; munus ab obsequio, indebita subjectio. Constituite ministros palatii qui Deum cognoscant, ament, & metuant, qui maximam curam gerant quatenus quicumque necessuosi palatium adierint, & per quos perrexerint, patrem & consolatorem mirantes, gaudentes vos videre accurrant, non, qualiter dicere nolumus, gemendo & maledicendo refugiant. Constituite Comites & ministros reipublicae qui non diligant munera, qui odiant avaritiam, qui detestentur superbiam, qui non opprimant neque dehonestent pagenses, qui messes & vineas & prata ac silvas eorum nequaquam devastent, qui eorum pecora vel frutices vel quaecumque illorum sunt non praeferant neque diripiant, & per violentiam ac mala ingenia quae illorum sunt nullo modo auferant, qui Episcoporum suorum consilio quae Dei sunt & Christianitati conveniunt faciant, qui placita non pro acquisitione lucris teneant, sed ut causa Dei, & viduae, ac pupilli, & populus iustitiam habeant, & plus litigantes ad concordiam salva iustitia revocare studeant quam committere ut ipsi inde aliquod lucrum possint habere, quos si pacificare non potuerint, tunc, sicut rectum est, iustum iudicium decerni cum magna sollicitudine faciant, scientes scriptum esse: *Indicabo tibi, homo, quid sit bonum, id est, facere iudicium & iustitiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* id est, ut quod illi placet, tibi placeat & facias, quod illi displicet, tibi

H

displieat & non facias. Quòd si per fragilitatem feceris, non contumaciter vel pertinaciter in tuo malo facto perseveres; sed statim pedem sicut à ferro calido revoca, & in viam voluntatis Domini tui dirige. Et sicut scriptum est, *quia sunt viae quae videntur hominibus bonae, & ducunt ad interitum, fac sicut Scriptura tibi praecipit*.
 Prov. 16. *quicumque es homo, interroga de via bona, & ambula per eam.* quia, sicut dicitur in evangelio, *ampla via est quae ducit ad perditionem, & multi vadunt per eam: arcta & angusta via est quae ducit ad vitam, & pauci inveniunt eam.* Propterea quicumque es homo, audi Prophetam, & ora cum Propheta: *Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum, & exquiram eam semper. & : Deduc me in semitam mandatorum tuorum, & viam iniquitatis amove à me, & de lege tua miserere mei.*
 Hier. 6. *Quia, sicut Hieremias Propheta dicit, non est hominis via ejus, nec viri est ut ambulet & dirigat gressus suos; sed à Domino diriguntur gressus viri, & viam ejus volet.*
 Psal. 118. *Ipsi Comites similiter, quantum potuerint, similes sibi timentes Deum & justitiam diligentes per se ministros constituant: qui sicut seniores suos benignos & affabiles pagenibus suis viderint, & ipsi pro modulo suo illos imitari in omni bonitate & justitia certent.*
 Hier. 10.

XIII.

Homines etiam & potentes seculi, qui inter istas seditiones legis jugum & justitiam aequitatis refugerunt, & talia ac tanta fecerunt pro quibus ecclesiasticam & episcopalem excommunicationem meruerunt, ad leges & justitiae tramitem revocate, & ut ad suos Episcopos humiliter, sicut eis necesse est, veniant jubete vel cogite, & ut Ecclesiae, in quam peccaverunt, aut cum debita necessaria humilitate satisfaciant, aut humiliter & veraciter se excusent, qualiter absolvi à Domino per ministerium episcopale valeant, suadete atque regia potestate praecipite. Et si forte vos vel quicumque alij de eorum societatis & conjunctionis communicatione infecti & condemnati sunt, poenitentiam quicumque se recognoscendo faciat: quia, teste sacra auctoritate, non poterit absolvi à suis qui peccatis damnabiliter gravatur externis. Sicut orans Deum sanctus Propheta
 Psal. 18. *David demonstrat dicens: Ab oculis meis munda me, Domine, & ab alienis parce servo tuo.*

XIV.

Judices denique villarum regiarum con-

stituite qui non sint cupidi, qui non diligant avaritiam, & usuras nec ipsi faciant, nec pecunias regias vel suas ad usuras donent, neque à suis subditis usuras fieri sinant. quae omnia vos super omnes ministros vestros odire debetis & fugere. Et servos regios judices non opprimant, nec ultra quod soliti fuerunt reddere tempore patris vestri ab eis exigant; neque per angarias in tempore incongruo illos affligant; neque per dolos, aut per mala ingenia, sive inconvenientes preces, colonos condemnent: quia si per tales vel alias hujusmodi factiones pondus argenti vel auri habueritis in arca, majus & gravius pondus erit peccati quod habebitis in conscientia vestra & anima. Adificent villas vestras moderatis castitis, ut & honestas necessaria sit, & familia non gravetur. Laborent & excolant terras & vineas in tempore cum debita sollicitudine, salvent & dispenent laborata cum fideli discretionem, faciant nutrimenta congrua & necessaria; custodiant silvas, unde habeant pastiones; defendant & excolant prata, unde habeant pabula; quatinus non sit vobis necesse per quaecunque occasiones quorumcunque hortatibus circuire loca Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, vel Comitum, & majores quam ratio postulat paratas exquirere, & pauperes ecclesiasticos & fidehium vestrorum mansuarios in caricaturis & paraveredis contra debitum exigendis gravare, & peccatum de facultatibus indebitè consumptis in animam vestram congerere. Neque à Comitibus vel fidelibus vestris plus studeatis quam lex & consuetudo fuit tempore patris vestri, de hoc quod de francis accipiunt, exquirere. Quin potius habeatis unde sufficienter & honestè cum domestica corte vestra possitis vivere & legationes palatium vestrum advenientes recipere, & sicut scriptum est, unde possitis de justis laboribus necessitatem patientibus tribuere: quia Rex & largus debet esse, & non quod largiatur de injustitia vel iniquitate debet conquirere. Iudices verò villarum colonos distringant ut non ecclesiasticos homines vel francos pauperiores aut alienos servos propter privilegium regium opprimant, aut silvas vel quaecunque aliorum sunt in sua vicinitate devastent. Quia Rex justus, qui justitiam debet diligere, ministros & colonos impios & iniquos non debet habere, sed omnibus in se & in suis debet imitationem debitam demonstrare:

Ephel. 4.

quia si ipse Deum dilexerit, omnes boni diligant illum; & si ipse Deum timuerit, omnes mali timebunt illum. Et Rex atque sui ministri per amorem Dei bonum faciant & omnes bona facere doceant, & per timorem Dei mala fugiant & omnes in illis mala fugere discant. Misos etiam tales per regnum constituite qui sciant qualiter Comites & ceteri ministri reipublice iustitiam & iudicium populo faciant; qui sicut Comitibus proponuntur, ita scientia iustitia ac veritate eis præmineant.

XV.

Hæc, quia litteris vestris significastis quod nobiscum de restauratione sanctæ Ecclesiæ & statu ac salute populi Christiani tractare vellestis, dominationi vestræ scripto respondere curavimus: quia & pro inclementia aeris, & pro inconvenientia temporis, & propter imminentem diem Domini nostri natalis, venire ad præsentiam vestram nequivimus. Operamini vos interim ista quæ cum fidelibus vestris sine nostra corporali præsentia operari valetis. Et cum tempus congruum & sacris canonibus designatum advenerit, quando & pro paganorum infestatione & pro exortu tumultus ac depredationum atque rapinarum miserrima nimis confusione nobis licuerit cum Dominis & confratribus ac comprovincialibus Archiepiscopis & Coepiscopis synodum, favente Domino, celebrare, quæ his sunt residua; cum eis sicut cum magistris & patribus tractare & vestræ dominationi debitum consilium dare studebimus. Et si Deus soliditatem & salutem Ecclesiæ atque regni in manu vestra adunare & prosperari decreverit, quæ cum Archiepiscopis & Coepiscopis nostris plus congruere divinis dispositionibus viderimus, agere sub famulatu recti regiminis vestri studebimus. Potens est enim Deus minus bonum initium in perfectè bonum commutare processum, cui noscitur esse possibile quod impossibile solent homines iudicare. Si enim sapientia vestra dignum iudicat loqui & tractare cum vicino Rege ejusque fidelibus, secedente de ista parte regni Domino nostro, fratre videlicet vestro, multò magis nos oportet expectare tempus canonicum, ut cum fratribus & comprovincialibus Archiepiscopis & Episcopis loquamur, quia generalis causa imminet totius Cispinæ Ecclesiæ. Maximè autem nobis necesse est loqui cum illis Archiepiscopis & Episcopis qui consensu & voluntate populi regni istius

Tom. II.

Domnum nostrum fratrem vestrum unxerunt in Regem sacro chrismate divina traditione, quemque sancta sedes apostolica mater nostra litteris apostolicis ut Regem honorare studuit & confirmare. Legite libros Regum, & invenietis quanta reverentia reprobaturum & abjectum à Domino Saul ducere dignum duxit sanctus Samuel, cujus locum in Ecclesia nos licet indigni tenemus. Et advertite quàm magni pendit sanctus David, in loco illius electus & unctus à Domino, mittere manum in Christum Domini; cum Saul non solum ex alia progenie, verum ex alia tribu erat, & illum rejectum & se electum à Domino cognoscebat, & nihil firmitatis Sauli David fecerat, sed plurimum adjutorium & devotam servitutem ei impenderat. Et neque bello auferre neque ingenij dolo illi regnum subripere adtentavit. Et cum multos ad hoc suosores & auxilios habuisset, nulli autem ut hoc moliretur accommodavit, quamvis multas persecutiones & morti proximas ab eo sapissime sustinuerit. Insuper & bene scitis quid de illo jussit qui, licet mendaciter, pro illius tamen gratia acquirenda se manum misisse in Christum, id est, unctum Domini, nuntiavit. Nam si est aliquis qui hæc ignoret, nos ei dicimus quia gladio eum interficere iussit. Sic & qui infideliter & contumaciter in unctum qualemcunque Domini manum mittit, dominum Christorum Christum contemnit, & in anima proculdubio spiritalis gladij animadversione perit. Hæc dicimus, non ut exaggerationes contra dominationem vestram incongruas exquiramus, sed ut evidentiùs pro qualitate nostri ministerij quid, excepta debita fide & beneficentia, nobis in fratre vestro reverendum sit demonstramus. Talem nempe vos debemus & volumus credere ut nec vos regni augmentum cum animæ vestræ detrimento velit habere, neque nos cum tali dedecore ad adjutorium ecclesiastici regiminis & gubernationis recipere ut sine sacerdotio simus; quo privati erimus, si contra Deum & rationis auctoritatem nos Ecclesiæque nostras vobis studuerimus committere. Ecclesiæ siquidem nobis à Deo commissæ non talia sunt beneficia & hujusmodi Regis proprietas ut pro libitu suo inconsultè illas possit dare vel tollere. Quoniam omnia quæ Ecclesiæ sunt, Deo consecrata sunt. Vnde qui Ecclesiæ aliquid fraudatur aut tollit, sacrilegium secundum sanctam scripturam facere noscitur. Et nos Episco-

H ij

pi Domino consecrati, non sumus hujusmodi homines ut sicut homines seculares in vassallatico debeamus nos cuilibet commendare, sed ad defensionem & ad adiutorium gubernationis in ecclesiastico regimine nos Ecclesiasticas nostras committere, aut jurationis sacramentum, quod nos evangelica & apostolica atque canonica auctoritas vetat, debeamus quoquo modo facere. Manus enim chrismate sacro peruncta, quæ de pane & vino aqua mixto perorationem & crucis signum conficit corpus & Christi sanguinis sacramentum, abominabile est, quicquid ante ordinationem fecerit, ut post ordinationem episcopatus seculari tangat modo sacramentum. Et lingua Episcopi, quæ facta est per Dei gratiam clavis cæli, nefarium est ut sicut secularis quilibet super sacra juret in nomine Domini & sanctorum invocatione; nisi fortè, quod absit, contra eum scandalum acciderit Ecclesiæ suæ; & inde sic temperanter agat sicut Domino docente constituerunt rectores Ecclesiæ synodali consilio. Et si aliquando sacramenta ab Episcopis exacta aut facta fuerunt, contra Deum & ecclesiasticas regulas, quæ Spiritu sancto dictata & Christi sunt sanguine confirmata, irrita sanctæ scripturæ paginis declarantur, & exigentes atque facientes medicamento exinde salutaris penitentia indigent. Propterea expectate, Domine, patienter sicut Princeps Christianus & Ecclesiæ filius, & honorate Ecclesiæ sanctæ rectores; ut vos honoret qui nobis dixit: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit.* & *Honorantes me honorabo; & hi qui temnunt me, erunt ignobiles.* & *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Et in Psalmo: *Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.* quoniam *qui malignantur, id est maligna agunt, exterminabuntur: sustinentes autem Dominum ipsi hereditabunt terram,* hoc est, regnum Dei. Et cum venerit tempus & locus, sicut superius diximus, loquemur cum nostris confratribus; & sicut Domini justis dispositionibus viderimus convenire, sine dubio faciemus. Et non est rationabilis causa quæ contra hoc quod petimus vos debeat stimulare: quia non sumus hujusmodi homines ut cum cognoverimus voluntatem Domini, velimus aut debeamus quoquo modo resultare, vel rixas & dissensiones seu seditiones, quas vulgus vverras nominat, debeamus commovere, conferere, vel tenere, quos

Domini pacis pradicatores & sectatores voluit ordinare, & peccata nostra atque nobis commissorum & etiam totius populi constituit plangere & curare, & bellum cum vitiis & pacem cum fratribus iussit habere. Nos equidem pacem & quietem, non rixas & bella, optamus & quarimus: quia sicut dicit Apostolus, *non sunt nobis carnalia arma, sed spiritualia, & potentia Deo,* quibus sumus calciati pedes in præparatione evangelij pacis, induti lorica justitiæ & galea salutis, accincti lumbos in veritate, habentes scutum fidei & gladium Spiritus sancti: quia non est nobis conclusio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates, adversus rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in cælestibus. Et non militamus terreno Regi, sed cælesti, pro salute & nostra & terreni Regis & totius populi nobis commissi: quorum officium est nulli nocere, contra neminem infideliter agere, omnibus autem velle prodesse. Tandem, Domine nobis Rex, contra Deum & contra animam vestram non audiat illos qui dixerint, si fortè vobis dixerint, Non tibi sit cura, Rex, quæ tibi referunt illi fellones atque ignobiles. hoc fac quod tibi dicimus, quoniam cum nostris & non cum istorum parentibus tenuerunt parentes tui regnum. Nos autem obsecramus dominationem vestram, adrendite potius, si Christianus Rex estis, sicut & Deo gratias estis, & in illum creditis, & per illum regnare vultis per quem, sicut scriptum est, Reges regnant, & cujus est regnum, immo orbis terræ & plenitudo ejus; quia idem Deus in carne veniens, qui solus Rex fieri potuit & sacerdos, & in cælum ascendens suum regnum, id est, Ecclesiam, inter pontificalem auctoritatem & regiam potestatem gubernandum disposuit, & non elegit ad hoc divites & nobiles, sed pauperes & piscatores, & sicut scriptum est, *ignobilia & contemptibilia mundi elegit, ut confundat fortia.* Et fieri potest ut tales vobis ista dicant (si fortè minus necessariò Deum timentes vobis dixerint) cum quorum parentibus diabolus, qui secundum Scripturam est Rex super omnes filios superbia, regnum Christi, quod est Ecclesia, conturbaverit, & nunc eos in regno suo, id est, in inferno, retineat, & secum in secula retinebit. Pro certo autem sciatis quia cum nostris parentibus, id est, cum Apostolis, Christus Rex Regum regnum suum, id est, Ecclesiam, con-

Luc. 10.

1. Reg. 2.

Zach. 2.

Psal. 104.

Psal. 36.

1. Cor. 10.

Ephes. 6.

Prov. 8.

1. Cor. 1.

Iob. 41.

1. Cor. 1.

quisivit, ampliavit, & rexit, & per nos & nobiscum, utinam non ad iudicium nostrum dicamus, eandem Ecclesiam, id est, regnum suum, quotidie acquirit, auget, atque gubernat idem Dominus Iesus Christus, sicut dictum est à Domino Ecclesiae per Prophetam: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij.* id est, pro Apostolis creavit tibi Episcopos, qui te regant & doceant. Cum qua Ecclesia nobis à Deo commissa, Rex Christiane & Domine, sicut litteris vestris iussistis, jejuniis & orationibus ac letaniis Dominum, summum

gubernatorem in navi sanctae Ecclesiae fluctante in hoc mare, id est, seculo naufragoso, peccatis nostris communibus dormientem pulsare & excitare & pro vobis deprecari studebimus ut quantocius pro sua ineffabili pietate evigilet & imperet ventis & mari, id est, tentationibus diabolicis & inquietudinibus secularium hominum, ut redeat quantulacunque tranquillitas, gratia & misericordia ejusdem Domini nostri Iesu Christi, cui est & sit potestas & honor & gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

TITVLVS XXVIII.

Synodi Metensis, de indulgentia Ludovici Regis.

HÆC CAPITVLA TRACTATA ET CONFIRMATA

sunt ab Episcopis in synodo habita apud Mettis civitatem, de indulgentia Hludouici Regis pro seditione & excessibus in regno fratris sui Karoli perpetratis.

Dilectis in Christo fratribus & consacerdotibus nostris, legatis videlicet divinae pacis ac nostrae unanimiatis, Hincmaro, Gunthario, Weniloni Archiepiscopis, & venerabilibus Coepiscopis nostris Herluino, Hildegario, Adventio, Abboni, Hincmaro, Erchanrao, Episcopi quorum nomina subter habentur adscripta, qui favente Domino & annuentibus gloriosis Principibus nostris Karolo & Hlothario in Mediomatricum civitatem anno incarnationis dominicae DCCCLIX. Indictione VII. v. Kal. Iunias synodali decreto convenimus.

CAP. I.

Nota & (pro dolor!) nimis est nota discordia atque calamitatis perniciosa quae factione quorundam seditionum hominum nuper inter fratres Reges nostros Hludovicum & Karolum accidit, unde tanta ac talia in Ecclesia nobis ad regendum divina dignatione commissa & in hoc regno perperè sunt admissa ut ipso etiam auditu horribilia cognoscantur; & si haec discordiae pestilentia diutius, operante humani generis antiquo hoste, duraverit, quam exiabilis & mortifera existat melius ipsi scitis. Qua de re memores quid veritas missis praedicatoribus iusserit, ut divinus Paulus dicit, *legatione fungimur*

pro Christo, reconciliamini Deo, legatione pro Christo fungentes, vos, fratres carissimi, legatos Deo amatae pacis, quoniam exinde jam gloriosos Principes nostros Karolum & Hlotharium episcopali auctoritate monuimus, ad Dominum Hludovicum Regem gloriosum mediante Domino ordinamus, sicut Salvator dicit: In quacunque, inquit, domum intraveritis, primum dicite, Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra. Sin autem, ad vos revertetur. Quia aut erit quisque praedestinatus ad vitam, & caeleste verbum sequetur quod audiet. Aut si nullus audire voluerit, ipse praedicator sine fructu non fuerit, quoniam ei à Domino pro labore sui operis merces recompensabitur.

II.

Post praedicatam verò & postulatam pacem, legatio vestrae fraternitatis huiusmodi erit conditionis ut isdem Rex nobis, & utinam Deo, semper amabilis admissorum indulgentiam consequatur.

III.

Videlicet si se de omnibus quae per eum malitiosorum hominum persuasionem atque seductionem in parochiis nostris fratrumque nostrorum perpetrata sunt veraciter recognoverit, sicut scriptum est: *Iuxta Psal. 19. est Dominus his qui tribulato sunt corde.*

H iij

Psal. 44.

1. Cor. 3.

Luc. 10

Psal. 19.